

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра менеджменту та бізнес-адміністрування (602)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

Андрій ДОРОНІН
(ініціали та прізвище)

«29» серпня 2025 р.

**СИЛАБУС
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ОПЕРАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 073 Менеджмент
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Менеджмент
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2025 року

Харків – 2025 р.

Розробник: Гатило В.П., зав. каф. 602, доцент каф.602, к.е.н.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування (602)

Протокол № 1 від « 29 » серпня 2025 р.

Завідувач кафедри, к.е.н, доцент
науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Валентина ГАТИЛО
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Здобувач другого (магістерського) рівня

(підпис)

Крістіна ГОРДІЄНКО
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Гатило Валентина Петрівна, к.е.н., доцент.

Викладає в університеті з 2006 року.

За останній рік викладає наступні дисципліни:

- Операційний менеджмент;
- Управління ланцюгами поставок;
- Управління конкурентоспроможністю підприємства;
- Логістика;
- Авіаційна логістика
- Інформаційні системи і технології в управлінні;
- Комунікативний менеджмент;
- Управління запасами та складська логістика;
- Економіка та бізнес.

Напрями наукових досліджень: менеджмент, управління людськими ресурсами, логістика, управління іміджем підприємств.

Контактна інформація:

v.hatylo@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Форми здобуття освіти	<i>Денна, заочна</i>
Семестр	5
Мова викладання	<i>Українська</i>
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/кількість годин	<i>денна: 5 кредити ЄКТС / 150 годин (аудиторних – 64 годин, з яких: лекції - 32, практичні - 32, СРЗ – 86 години). заочна: 5 кредити ЄКТС / 150 годин (аудиторних – 8 годин, з яких: лекції - 2, практичні - 6, СРЗ – 142 години).</i>
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.
Види контролю	поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит)
Пререквізити	математика для економістів, економіка підприємства, теорія організацій, менеджмент
Кореквізити	планування діяльності авіапідприємств, методи прийняття управлінських рішень
Постреквізити	бізнес-аналітика, управління конкурентоспроможністю підприємств, кваліфікаційна робота магістра

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Операційний менеджмент» є формування у здобувачів вищої освіти цілісної системи теоретичних знань та прикладних умінь щодо принципів, функцій і методів управління операційною діяльністю організації для забезпечення її конкурентоспроможності та ефективного використання ресурсів. Дисципліна спрямована на розвиток управлінського мислення, необхідного для проектування, планування, контролю та вдосконалення операційних систем у виробничій сфері та сфері послуг.

Завдання

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

Теоретичні завдання:

— Розкриття сутності операційної системи та операційної стратегії підприємства.

— Вивчення сучасних концепцій управління операціями (Lean, TQM, JIT, Six Sigma).

— Розуміння взаємозв'язку операційного менеджменту з іншими функціональними сферами бізнесу (маркетингом, фінансами, HR).

— Аналіз чинників, що впливають на продуктивність та ефективність операційної діяльності.

Практичні завдання:

— Оволодіння методами операційного планування (стратегічного, тактичного та оперативного).

— Набуття навичок управління матеріальними потоками та запасами.

— Освоєння інструментів управління якістю продукції та послуг.

— Розвиток умінь проектування операційних процесів, включаючи вибір розташування потужностей та організацію робочих місць.

— Застосування методів управління проектами в операційній діяльності (сітьове планування, діаграми Ганта).

Згідно з умовами освітньо-професійної програми «Менеджмент» спец. 073 першого (бакалаврського) рівня здобувачі мають здобути **компетентності**:

Загальні:

ЗК4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК5 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК10 Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові):

СК5 Здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту,

СК Здатність обирати та використовувати сучасний інструментарій менеджменту.

СК Здатність планувати діяльність організації та управляти часом.

СК10 Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.

СК12 Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення.

СК20 Здатність розуміти економічні основи функціонування організації, визначати потреби та напрями раціонального використання ресурсів організації.

Програмні результати навчання:

РНА - Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.

РН5 - Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.

РН6 - Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.

РН22 - Уміння розробляти тактичні та оперативні плани поточної діяльності, проекти бізнес-плану; обґрунтовувати інвестиційні проекти та програми стратегічного розвитку промислового підприємства;

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Формування та розвиток доктрин операційної системи

Тема 1. Організаційний менеджмент як різновид функціонального менеджменту

Виробництво як процес перетворення ресурсів організації у вихідну продукцію. об'єктивні закономірності управління виробництвом (операційною діяльністю). Сутність операційної функції. Галузеві особливості операційної функції. Категорія «операційна діяльність» та «виробнича діяльність», їх взаємозв'язок та розбіжність. Виробничий та операційний менеджмент: спільні та відмінні характеристики. Сутність і місце операційного менеджменту в системі менеджменту організації. Взаємозв'язок операційного менеджменту з іншими функціональними видами менеджменту. Історичний розвиток операційного менеджменту: промислова революція, розвиток теорії менеджменту, розвиток науки менеджменту і систем. Взаємозв'язок між категоріями «операційна функція», «операційний менеджер», «операційна система», «операційний процес», «операція». Особливості операційного менеджменту: цілі та основні завдання. Структура процесу реалізації операційного менеджменту. Функціональна характеристика операційного менеджменту.

Тема практичного заняття: Операційні функції виробництва.

Самостійна робота здобувача: Історичний розвиток операційного менеджменту: промислова революція, розвиток теорії менеджменту, розвиток науки менеджменту і систем.

Тема 2. Операційна стратегія як основа проектування операційної системи

Коло стратегічних питань, що вирішується у операційному менеджменті.

Сутність та етапи розробки операційної стратегії. Виражена компетентність підприємства. Формування стратегії виробництва товару. Вплив життєвого циклу на операційну стратегію. Розробка стратегії процесу. Типи процесів: сфокусований на процесі, сфокусований на продукті та процес, який повторюється. Порівняння стратегій процесів. Особливості сфери послуг, які впливають на операційну стратегію. Застосування «дерева рішень» у проектуванні продукту або процесу.

Тема практичного заняття: Вибір оптимальної альтернативи вирішення проблеми за допомогою методу «дерева рішень».

Самостійна робота здобувача: Особливості сфери послуг, які впливають на операційну стратегію.

Тема 3. Операційна система організації: поняття, склад та види

Сутність системного підходу до операційного менеджменту. Операційна система як об'єкт управління. Особливості та властивості операційної системи.

Елементи операційної системи: підсистема забезпечення, трансформуюча підсистема та підсистема планування і контролю. «Входи» та «виходи» операційної системи. Класифікаційні підходи до операційних систем. Специфічні риси одиначної операційної системи. Особливості операційної системи серійного типу. Характеристика операційної системи масового виробництва. Операційна система з безперервним процесом як різновид операційної системи масового виробництва.

Тема практичного заняття: Дослідження різних типів операційних систем.

Самостійна робота здобувача: Елементи операційної системи: підсистема забезпечення, трансформуюча підсистема та підсистема планування і контролю. «Входи» та «виходи» операційної системи.

Тема 4. Операційна діяльність: ресурси, процеси та результати

Поняття операційної діяльності підприємства. Склад основних ресурсів як вхідних факторів операційної діяльності. Продукт (послуга) як результат операційної діяльності підприємства. Операційні процеси організації – динамічна основа функціонування та розвитку операційної системи. Принципи організації та складність операційних процесів. Типи операційних процесів, їх ознаки. Організація операційного процесу у просторі: технологічний та предметний напрями спеціалізації. Поняття, структура та тривалість операційного циклу підприємства. Визначення тривалості операційного циклу підприємства. Особливості управління за фазами операційного циклу підприємства.

Тема практичного заняття: Планування та організація освоєння виробництва нової продукції. Організація операційного процесу у просторі. Визначення тривалості операційного та технологічного циклу підприємства. Проектування операційної системи.

Самостійна робота здобувача: Особливості управління за фазами операційного циклу підприємства.

Модульний контроль 1

Змістовий модуль 2. Форми та методи реалізації стратегій операційної системи

Тема 5. Управління процесом проектування операційної системи

Проектування операційної системи: сутність, цілі та етапи. Склад критеріїв та факторів проектування операційної системи. Соціотехнічний підхід до розробки операцій. Відмінності між проектуванням продукту та послуги. Розгортання функції якості як можливість залучення споживача до операційного процесу. Сучасний рівень розвитку виробничих та невиробничих операційних систем. Необхідність рішень з просторової організації діяльності. Проектування виробничих потужностей: аргументи на користь створення великих централізованих та невеликих децентралізованих підприємств. Проектування та місце розташування підприємства: фактори мікро- і макросередовища. Розміщення обладнання та робочих місць для виробництва: поопераційне функціональне, потокове лінійне та фіксоване позиційне планування. Проектування робіт і нормування праці.

Тема практичного заняття: Проектування виробничих потужностей.

Самостійна робота здобувача: Проектування та місце розташування підприємства: фактори мікро- і макросередовища.

Тема 6. Управління поточним функціонуванням операційної системи

Довгострокове, середньострокове та короткострокове планування операцій, сукупне планування. Базові стратегії планування. Контролювання операційного процесу: значення й технологія. Контролювання якості сировини, матеріалів, товарів та послуг. Контролювання запасів. Роль, завдання та принципи управління матеріальними ресурсами та запасами. Управлінські рішення у сфері управління запасами та пов'язаними з ними витратами. Особливості управління запасами залежного та незалежного попиту. Виштовхувальні та витягувальні системи. Робоче середовище та умови праці, режим роботи. Розподіл та кооперація праці. Мотивування роботи. Основи нормування праці. Методи нормування праці та часу. Хронометраж.

Тема практичного заняття: Методи нормування праці та часу. Хронометраж.

Самостійна робота здобувача: Особливості управління запасами залежного та незалежного попиту. Виштовхувальні та витягувальні системи.

Тема 7. Управління результативністю операційної діяльності

Показники результативності функціонування виробничих та невиробничих операційних систем. Продуктивність операційної діяльності як міра результативності операційного менеджменту. Комплексний підхід до питань продуктивності. Моделювання процесу управління продуктивністю операційної системи. Фактори, що впливають на динаміку продуктивності. Шляхи підвищення її продуктивності.

Тема практичного заняття: Моделювання процесу управління продуктивністю операційної системи.

Самостійна робота здобувача: Фактори, що впливають на динаміку продуктивності..

Модульний контроль 2

5. Індивідуальні завдання

Навчальним планом передбачено виконання розрахунково-графічної роботи з дисципліни. Розрахункова робота являє собою самостійний вид підготовки завдання. Типове завдання надається здобувачу освіти за варіантами.

6. Методи навчання

При викладанні дисципліни передбачено застосування активних і інтерактивних методів навчання – проблемних та мінілекцій, практичних занять у активній формі, тестування, розв'язання ситуаційних та практичних завдань, розгляд кейсів, ділові ігри.

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але і високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації здобувачів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості здобувачів; виробленню здатності ухвалювати самостійні рішення, здібності до колективних рішень; виробленню здібності до соціальної інтеграції; придбанні навичок вирішення конфліктів; розвитку здібності до компромісів.

Лекції, практичні заняття, самостійна робота з навчальною та довідковою літературою, самостійне виконання контрольних робіт (для заочної форми навчання), консультації. За рядом тем лекційного матеріалу передбачено використання мультимедійного обладнання у вигляді тематичних відеороликів, які розкривають суть окремих тем даної дисципліни.

Контроль знань виконується за принципами кредитно-модульної системи і складається з поточного, модульного та підсумкового. Підсумковий контроль проводиться за тестами з кожного змістового модулю та результатами РК. Модульний – за результатами виконання частини комплексного контрольного завдання.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Оцінювання і перевірка знань студента проводиться в таких формах:

1. На кожному занятті контролюється присутність студента.
2. Перевірка та оцінювання знань студента під час проведення практичних занять.
3. Оцінювання виконання завдань для самостійної роботи.
4. Проведення поточних контрольних робіт (тестування, теоретичні та ситуаційні завдання).
5. Проведення поточного модульного контролю.
6. Проведення іспиту.

Перевірка та оцінювання знань студента під час проведення практичних занять має на меті перевірку рівня володіння теоретичними знаннями з теми практичного заняття та можливість застосовувати їх при вирішенні практичного завдання. Оцінювання проводиться за 100-бальною системою за такими критеріями:

- 1) ступінь засвоєння теоретичного матеріалу, який розглядається на заняттях, його розуміння;
- 2) ступінь вміння засвоювати компетенції, набуті на практичних заняттях;
- 3) рівень вивчення основної, додаткової рекомендованої літератури, а також сучасної літератури з проблематики певних тем навчальної дисципліни;
- 4) уміння поєднувати теорію з практикою при вирішенні питань, вміння обґрунтовувати прийняті рішення;
- 5) логіка, стиль і структура відповідей на питання в письмовій роботі студента і при усних відповідях в аудиторії;
- 6) вміння студента обґрунтовувати свою позицію, узагальнювати інформацію та робити висновки.

Проведення поточних контрольних робіт (тестування, теоретичні та ситуаційні завдання) відбувається за кожною темою (іноді теми можуть об'єднуватись). Це дає можливість перманентно оцінювати рівень знань студентів з теоретичних питань навчальної дисципліни.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	0...15	5	0...15
Модульний контроль	0...25	1	0...25

Змістовний модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	0...12	4	0...12
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Виконання і захист РГР	0...23	1	0...23
Усього за семестр			0...100

Додаткові елементи навчальної роботи оцінюються і враховуються тільки тоді, коли за кожен елемент навчальної роботи, що входить до змістовних модулів 1 і 2, здобувач отримує не менше, ніж 60% від максимальної кількості балів. Здобувач, який склав усі модульні і поточні контролю (успішно атестований за їх результатами, тобто отримав підсумкову модульну оцінку 60 балів і вище), вважається таким, що склав семестровий контроль, і за його згодою атестується підсумковою модульною оцінкою як семестровою.

Здобувач, який за результатами модульних і поточних контролів атестований «незадовільно», зобов'язаний скласти семестровий контроль (іспит). Здобувач допускається до складання семестрового контролю тільки тоді, коли він виконав усі практичні роботи і розрахункову роботу.

Семестровий контроль можуть складати здобувачі, які бажають підвищити підсумкову модульну оцінку. У цьому випадку зараховується кращий результат.

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування (модульного контролю) й за наявності допуску до іспиту. Допуском до іспиту є виконана та захищена РГР та виконані та захищені практичні роботи (мінімум 10 балів). Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Задовільно (60-74). Мати мінімум знань та умінь. Відпрацювати та захистити всі практичні роботи. Вміти самостійно визначати раціональні маршрути постачання.

Добре (75 - 89). Твердо знати мінімум знань, виконати усі завдання. Показати вміння виконувати та захищати всі практичні завдання в обумовлений викладачем строк з обґрунтуванням рішень та заходів, які запропоновано у роботах. Вміти самостійно визначати раціональні маршрути постачання. Знати, як шукати вантаж для водіїв та етапи координування вантажу.

Відмінно (90 - 100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та вміти застосовувати одержані знання

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Здобувачі освіти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, повинні протягом тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені заняття мають бути відпрацьовані на найближчій консультації протягом тижня після їх пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання пропущених занять шляхом виконання індивідуального письмового завдання.

Дотримання вимог академічної доброчесності здобувачами освіти під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Очікується, що роботи здобувачів освіти будуть їх оригінальними дослідженнями або міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших здобувачів освіти становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування викладачем незалежно від масштабів плагіату чи обману. У разі виконання індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються реферати, які містять не менше 60 % оригінального тексту під час перевірки на плагіат, есе – 70 %.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:
<https://mentor.khai.edu/mod/assign/view.php?id=88480>

11. Рекомендована література

Базова

1. Балаш Л., Лисюк О., Саміло А., Ковальчук О. Операційний Менеджмент: навчальний посібник. Львів, 2023. Ч. 1. 194 с.
2. Лепейко Т.І., Шматько Н.М. Операційний менеджмент: навчальний посібник. Харків: Вид-во УПА, 2011. 247 с.
3. Маркіна І.А., Помаз О.М., Помаз Ю.В. Операційний менеджмент: навчальний посібник. Полтава: Вид-во ПДАА, 2018. 224 с.
4. Операційний менеджмент: навчально-методичний посібник. Старобільськ: Вид-во ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2021. 184 с.

5. Старченко Г.В., Калінько І.В., Косач І.А. Операційний менеджмент: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2020. 264 с.

6. Сумець О.М. Операційний менеджмент: теоретичний аспект і практичні завдання: підручник. 3-тє вид, перероб. і доп. Київ: Професіонал, 2006. 480 с.

7. Трут О.О. Операційний менеджмент: підручник. Київ: Академвидав, 2013. 348 с.

Допоміжна:

1. Шинкарук Л.В., Власенко Т.О. Операційний менеджмент: навчально-методичний посібник. Київ. – 2023. – 168 с.

2. Операційний менеджмент. Навчальний посібник / Старченко Г.В., Калінько І.В., Косач І.А. – К.: Кондор-Видавництво, 2020. – 264 с.

3. Вотченікова О.В., Лойко Д.П., Удовіченко О.П., Котляр М.А. Управління якістю: навчальний посібник. – Видавництво «Магнолія 2006». – 2024. – 336 с.

4. Козик В.В., Гавриляк А.С., Петрушка Т.О. Організація виробництва / Підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, – 2020. – 256 с.

5. Тарасенко С.В. Міжнародний бізнес: навчальний посібник / С.В. Тарасенко, Ю.М.Петрушенко. – Суми: Сумський державний університет, 2021. – 222 с.

Інформаційні ресурси Інтернет:

1. Інтернет-портал для управлінців: Management.com.ua:
<https://www.management.com.ua>

2. Онлайн-система для бізнесової аналітики «You control»:
<https://youcontrol.com.ua>

3. Center for International Private Enterprise: <https://www.cipe.org>

4. Європейська бізнес-асоціація: <https://eba.com.ua/about-us/>

5. Торгово-промислова палата України: <https://uccr.org.ua/about>

6. Київська торгово-промислова палата <https://kiev-chamber.org.ua/uk/133/>

7. Український логістичний альянс: <https://ula-online.com>

8. Національна платформа малого та середнього бізнесу: <https://platforma-msb.org>

9. International Organization for Standardization, (ISO): <https://www.iso.org>

13. Онлайн платформа «Prometheus»: <https://prometheus.org.ua>

14. Офіційний сторінка фахового науково-виробничого журналу «Часопис економічних реформ» URL: <http://nti.khai.edu/ojs/index.php/cher/index>.